

Юбилеи и годишнини

ЖИВОТ, ДОСТОЕН ЗА ПОДРАЖАНИЕ

(по случай 115 години от рождението
на проф. Илия Иванов)

През месец юни тази година се навършиха 115 години от рождението на уважавания от географското съсловие в нашата страна проф. Илия Иванов – физикогеограф, ландшафтовед и убеден геоморфолог. По този повод може би трябва да изразим нашето уважение към добрия учител, като отново се върнем и припомним приносите му за развитието на географските науки, неговата учебна и преподавателска дейност за подготовката на научни кадри за бъдещи изследвания, да преценим от днешни позиции неговите заслуги и приноси за развитието на нови и съвременни научни направления в географските науки, за реализираните идеи при решаването на редица практико-приложни проблеми на геоморфологията и

ландшафтознанието. Необходимо е да оценим и неговата обществена дейност в българското географско дружество, чиято стогодишнина ще честваме следващата година.

Илия Иванов Христов е роден през 1902 г. в малкото планинско село Буцелево в най-чисто българската околия след освобождението от турско робство – Босилеградската. Това село, разположено в полите на Църноок (Дукатска планина), е едно от най-бедните села на Краището. Поради тази причина младият юноша е принуден да емигрира в Кюстендил, където завършва гимназиалното си образование, работейки през свободното си време, за да се издържа. От 1922 г. в продължение на 5 години той е волнонаемен учител в различни основни училища в Монтанско и Радомирско. След като спестява минимално количество средства, се записва за студент по География в Софийския университет, вероятно повлиян от идеите и делото на земляка си Йордан Захариев – дописен

член на БАН. Завършва висшето си образование през 1931 г., след което става учител първоначално в гр. Бургас, а след това в Софийската търговска гимназия. Тук той натрупва богат педагогически опит, а същевременно се подготвя и за научноизследователска дейност в областта на геоморфологията. През 1949 г. е поканен да започне работа като преподавател в катедрата по Обща физическа география на Университета. За кратко време той разработва няколко научни проблема и през 1952 г. е вече доцент. Става и научен ръководител на новооснованата катедра по Физическа география на България и континентите. През 1962 г. той е удостоен и със званието професор. Ръководейки в научно отношение своята катедра, организира и дейно работи в кръжока към катедрата по Геоморфология. Тук той разгръща своите педагогически умения и подготвя множество млади изследователи, които по-късно се изявяват като добре подготвени научни работници.

През целия си научен живот проф. Илия Иванов се занимава с геоморфоложки проблеми. Разработва въпроси преди всичко в областта на климатичната геоморфология, като проучва еволюцията и сегашния облик на редица планински и котловинни територии. Между тях непременно следва да се отдели внимание на разработката му за Северозападна Рила и Сапаревобанската котловина и двете му цялостни геоморфоложки работи за Пернишката (Димитровската) и Радомирската котловина. В разработката за Северозападна Рила специално внимание трябва да обърнем и на проблема за подножните стъпала, които авторът задълбочено разглежда, като привежда редица доказателства за съществуването на две нива, които по-късно са изследвани по-подробно от чл.-кор. проф. Кирил Мишев.

Проф. Илия Иванов много добре работи и в колектив, в резултат на което излизат от печат редица негови статии с редица колеги от катедрата, като проучванията за Източна Рила, Скринския пролом, Пиринското подножие (3 статии) към Санданско-Петричката котловина, оградните планини на Софийската котловина, периглациалния релеф на Рила и др. Във всички тези статии той се спира на нови моменти в науката Геоморфология. Установява льосови и льосоподобни седименти, източно от гр. Бобошево. Говори за наличието на четири нива в Пиринското подножие, за форми на релефа от типа на каменните ледници (без да ги именува) по северния склон на Белмекен.

Говорейки за геоморфоложкото наследство на проф. Ил. Иванов, не може да не отбележим неговите приноси за практиката с редица разработки за КИПП – София за Софийско-Пернишкия подрайон и за нуждите на язовири и каскади в Рила.

За пишещия тези редове най-големи са неговите заслуги за развитието на физическата география и особено нейния по-млад клон – Ландшафтознанието. Тази негова достойна роля е разгледана подробно в монографията „Ландшафтна география на България“ (Велчев, Пенин, Тодоров, Контева, 2011, с. 21-23), където е анализирана съвместната с професорите Д. Димитров и П. Пенчев разработка „Относно развитието на физическата география в България“ (Изв. на БГД, 1970). В нея Ил. Иванов, възприемайки идеите на ландшафтознанието, разработва една широка програма за бъдещи изследвания в страната ни, като акцентира на изясняването на вътрешната структура, на връзките и взаимозависимостите на комплексите. Говори за развитието на геофизиката и геохимията

на ландшафта, на биогеографските проучвания, на геолого-географското развитие на териториите. Говори и за ландшафтното прогнозиране, за разработка на методологията и на методите, прилагани в ландшафтознанието. С това той възражда развитието на ландшафтознанието, разработвано пред Втората световна война от Ив. Батаклиев, Д. Яранов, Игнат Пенков и други автори.

В изпълнение на тези свои виждания той разработва голям научен труд за КИПП – София, обхващащ териториите на Софийски и Пернишки окръг.

С това не се изчерпва научното творчество на проф. Ил. Иванов. Задължени сме да отбележим неговите трудове за геоморфоложката и физикогеографската подялба на България. Те са докладвани на конференции и на първия национален конгрес през 1966 г. на географите, организиран от БГД под неговото председателство.

Не бива да забравяме и преподавателската му дейност с четените от него лекции по Геоморфология на България, Физикогеографско райониране на България, Физическа география на България и някои специализиращи дисциплини по геоморфология.

Изминаха 115 години от рождението на проф. Ил. Иванов и 40 години от неговата кончина, но той не е забравен от членовете на неговата катедра, която сега носи друго име, и начертаната от него програма продължава да се изпълнява. Нека да си спомним и отчетем заслужено достойните му приноси за развитието на българската география от втората половина на XX век.

Вечна признателност към делото и успехите на нашия учител – проф. Илия Иванов!

Ангел Велчев

115 YEARS SINCE THE BIRTH OF PROF. ILIYA IVANOV

This material is devoted to the 115th anniversary of the birth of the prominent Bulgarian geographer Prof. Iliya Ivanov. The author recalls his great contribution to the development of physical geography and to the foundation of landscape science, his teaching activities in the preparation of future scientific staff and his public activities in the Bulgarian geographic society, whose 100th anniversary is celebrated in 2018.

Angel Velchev